

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

1 juli 2013

Kära systrar och bröder,

Den gångna helgen har vi firat högsommarens stora andliga fest, apostlarna Paulus och Petrus högtid. Även om den inte alltid är så uppmärksammas är det en av de äldsta kristna högtiderna med ett fast datum; den firas sedan mitten av 200-talet den 29 juni. Bakgrunden till just detta datum är något ovanlig. Oftast firar vi minnet av trons vittnen på dagen för deras insomnande, den himmelska födelsedagen. Petrus och Paulus blev båda enligt den tidiga kristna traditionen martyrer i Rom på 60-talet, men när under året deras martyrium skedde vet vi inte. Skälet till att de firas samtidigt, den 29 juni, är att deras kvarlevor temporärt flyttades just denna dag i samband med en förföljelseperiod år 257. Från den tiden blev det därför en av sommarens stora liturgiska festdagar, såväl i öst som väst, till åminnelse av apostlafurstarna.

I Den svenska evangelieboken, som följs av Svenska kyrkans församlingar liksom inom många av frikyrkorna, har denna festdag flyttats till den femte söndagen efter trefaldighet (= sjätte söndagen efter pingst). Det innebär att den kan infalla alltifrån i närheten av den 29 juni till flera veckor senare. På grund av den tidiga påsken i år hamnade den nu redan den 30 juni, alltså dagen efter den ursprungliga firningsdagen. Medan denna söndag även i svensk tradition tidigare hade namnet "Petri och Pauli dag", har den numera fått den mer allmänna beteckningen *apostladagen*, vilket gör att dess ursprungliga samband med just Petrus och Paulus och deras martyrium inte blir lika tydligt. Dagen knyts nu i evangelieboken framför allt till sändningen, med rubriken *Sänd mig*, och inte så mycket till trons och kyrkans apostolicitet. Därför kan finnas anledning att utöver apostlasöndagen även uppmärksamma den 29 juni och därmed apostlarna Petrus och Paulus betydelse, något som vi också gör i vår kommunitet, bland annat genom att alltid fira mässa denna dag.

*

Låt oss vörda Petrus och Paulus, kyrkans två stora ljus, ty de lyser på trons himmel, sjunger kyrkan i öst i sin liturgi på apostladagen. Men när vi firar de stora apostlarna är det ändå inte deras personer som står i centrum. Det är deras martyrium, vittnesbördet i liv och död, vi firar. Den tro på vilken de grundade den kyrka som vi, två tusen år senare, är en del av. "Ni har fogats in i den byggnad som har apostlarna och profeterna till grund och Kristus Jesus själv till hörnsten."¹ Apostladagens ställning, och dess plats en kort tid efter pingst, riktar vår uppmärksamhet mot trons och kyrkans apostoliska grund. Det finns också ett annat samband mellan pingsten och denna fest: apostlarnas vittnesbörd var en omedelbar frukt av deras uppfyllelse av Anden.

¹ Ef 2:20.

Medvetandet om att kyrkan vilar på "apostlarnas grund", som det heter i Efesierbrevet, har varit starkt ända sedan urkyrkans dagar. Men vad menar vi egentligen när vi talar om vår tro, och om kyrkan, som "apostolisk"?

Vi grundar inte vår tro på ett skrivet dokument. Det finns inga bevis för Guds existens. Det finns bara vittnen. Apostlarna är trons ursprungsvittnen och garantier. Allt står och faller med trovärdigheten i deras vittnesbörd. Så länge apostlarna levde utgjorde de därför den unga kristenhetens självklara auktoriteter. De hade utvalts av Jesus och fått sitt uppdrag av honom. Det var apostlarna som grundade de första församlingarna, tillsatte ledare i dessa och ingrep i lokala kyrkors angelägenheter när konflikter uppstod. Men hur blev det senare, i generationen efter apostlarna? När många ville se sig själva som ledare och lärare i kyrkan började tendenser till söndring göra sig gällande. Det var framför allt två frågor som det brände till kring: "Vilka lärare skall vi lyssna till?" och "Vilka skrifter skall vi följa?" Kyrkans svar på dessa två frågor var *ämbetet* och *kanon* (Nya testamentet).

Det är alltså i detta tidiga skede, i slutet av det första århundradet, som en församlingsordning med ett tredelat ämbete får en solid utformning, något som sedan dess varit rådande i kyrkan. Konturerna till den utvecklingen framgår redan av Nya testamentet. Församlingen på varje ort skulle ledas av en *episkopos* (biskop/föreståndare), som hade ett lag av *presbyterer* (äldste/präster) omkring sig, samt en grupp *diakoner* (*församlingstjänare*). Bevarandet av enheten var det avgörande motivet när denna ordning blev allmän. Bland apostlarna hade Petrus en särställning genom den speciella kallelse han fått av Jesus, något som tidigt erkändes i den unga kyrkan.

Till det kom att församlingen i Rom redan under det första århundradet fick en speciell rang i kristenheten. Kyrkan i imperiets huvudstad vittnade om evangeliets segertåg i den dåtida världens maktcentrum. Och inte minst viktigt: hit hade såväl Petrus som Paulus kommit, och här gav de två sina liv som martyrer. En generation senare talar Irenaeus av Lyon – firad den 28 juni – om hur församlingen i Rom har en särskild kallelse, en karisma, som rör hela kyrkans enhet. "Den stora, forntida och överallt kända församlingen, grundad och ordnad i Rom ... På grund av dess unika auktoritet måste varje annan församling leva i samförstånd med denna församling." Därmed blev det också naturligt att biskopen i Rom kom att inta en särställning i kollegiet av biskopar. Inte som varande förmer än sina likar – men som den främste bland likar, *primus inter pares*, som det latinska uttrycket lyder. Han var därför den på vars skuldror ansvaret för enheten vilade med särskild tyngd. Herden för kyrkan i Rom var enligt traditionen Petrus efterföljare, den lärjunge åt vilken Jesus anförtrott ett speciellt ansvar.

*

Två dagar innan apostlafesten, torsdagen den 27 juni, var jag som representant för vår kommunitet inbjuden till en mottagning i Djursholm hos den nye apostoliske nuntien i Skandinavien, ärkebiskop Henryk Josef Nowacki. Som en del av er minns gästades vi i Bjärka-Säby för två år sedan av den dåvarande nuntien, Emil Paul Tscherrig, som ett år senare blev kallad till ett liknande uppdrag i Rio de Janeiro. Den apostoliske nuntien är Vatikanens representant i ett land, eller en grupp av länder, och har ett diplomatliknande uppdrag, samtidigt som denne alltid också är biskop. Skälet till mottagningen var denna gång, som det hette i inbjudan, "att fira valet av påven Franciskus".

Det har knappast gått någon förbi att den katolska kyrkan den 13 mars i år fick en ny påve, eller biskop av Rom som beteckningen är på denna kyrkas överhuvud. När kardinalernas val, efter mycket kort tid i det Sixtinska kapellet, föll på argentinaren Jorge Bergoglio, var det

många kommentatorer som uttryckte förvåning. För en del av de mer initierade var det dock mindre överraskande. Mycket tidigt kom sedan signaler, i form av initiativ och predikningar, från Vatikanen om vad den nye påven ville prioritera: de fattigas och utsattas situation, evangelisation och mission, andlig fördjupning och inte minst frågan om kyrkornas synliga enhet. Ekumenik och enkelhet blev snart signalord i uttalanden från den nye påven, som dessutom konsekvent valde att tala om sig själv som "biskop av Rom", en tydlig gest visavi de ortodoxa kyrkorna om att han inte gör anspråk på att vara alla kristnas överhuvud.

Vem är egentligen Jorge Bergoglio, den förste påven att välja namn efter Guds lille fattige, den helige Franciskus på 1200-talet? Vem är han som redan skapat viss osäkerhet bland dem som vill att allt ska följa rutinerna i Vatikanen? Inför det traditionsenliga talet på Petersplatsen varje onsdag vet ingen längre i förväg vad påven kommer att säga. Som en av jeusitprästerna vi mötte på mottagningen hos nuntien uttryckte det: "Han är som en frikyrkopredikant, talar fritt, helt utan manus – till somligas förskräckelse!" Ja, vem är egentligen denne biskop av Rom, som så ofta framhåller det nödvändiga i att låta sig ledas av Anden?

Trots att de 117 kardinalerna, som låser in sig i Sixtinska kapellet för att välja ny påve, under ed lovar att inte yppa något om vad som sker under valprocessen, har journalister kunnat berätta att Bergoglio spelade en avgörande roll redan när Johannes Paulus II:s efterträdare skulle väljas 2005. Det är numera allmänt känt att efter den första omröstningen hade Bergoglio och Joseph Ratzinger fått ungefär lika många röster. Efter den andra omröstningen skall Bergoglio ha blivit överväldigad av det stöd han fått, och då bestämt sig för att kliva åt sidan med en begäran om att hans röster skulle gå till Ratzinger. Skälet var att Bergoglio såg denne som den naturliga kandidaten, den som bäst representerade en kontinuitet med Johannes Paulus II.

Om detta är sant, vilket det mesta tyder på, var det kanske inte så underligt att Bergoglio tidigt i valprocessen denna gång kom att framstå som det självklara valet bland kardinalerna. Här var en man som inte sökte ämbetet, som inte hade lyft ett finger för att lansera sitt eget namn eller samla stöd för en kandidatur. Någon som hellre avstod. Det allvar, den enkelhet och det intensiva andliga liv för vilket han gjort sig känd, var sammantaget personliga kvaliteter som hade fått många att betrakta honom som den påve kyrkan nu behövde. Under en rad år hade han som ärkebiskop i Buenos Aires vunnit inte minst de fattigas hjärtan genom sin monastiskt präglade livsstil och hållning. Hans sätt att avstå från många av de insignier som ofta även förknippas med den religiösa makten hade under lång tid gjort intryck på många. Som en person i en av Buenos Aires fattigare stadsdelar uttryckte det: "Vi känner det som att han är en av oss."

I Argentinas huvudstad lät Bergoglio ärkebiskopens stora residens stå tomt och valde istället att bo i en mindre lägenhet; han reste med buss och tunnelbana istället för att nyttja limousine och privatchaufför; i Kyrkans hus valde han ett mindre rum som arbetsplats istället för ärkebiskopens storslagna kontor. Förhållningssätt som han nu tagit med sig in i sitt nya uppdrag som biskop av Rom och därmed påve för den världsvida katolska kyrkan. Bergoglio har glatt många – och irriterat somliga – genom att avstå från att bo i det magnifika påveresidenset i Vatikanen, utan istället valt ett betydligt enklare boende i närheten. Och inte minst har hans uttalanden och predikningar angett den ton som i så många år varit utmärkande för hans gärning som präst: en djup överlåtelse åt evangeliets Jesus i ett utgivande liv, är det enda som kan vända kyrkans kris i det moderna samhället, menar denne påve. Och här riktar han inte minst udden mot den grupp han själv tillhör, präster och biskopar. Som han uttryckte det när en journalist påpekade att många i dag säger att de tror på Gud, men inte på prästerna: "Det är fullt begripligt. Många präster är inte värda tilltro."

*

Det finns mycket att säga om vad som format denne påve, men låt mig här bara antyda det som rör hans kallelse och böneliv.

Jorge Bergoglio relaterar sin kallelse som präst till en bestämd dag, den 21 september. Han var 17 år och skulle tillsammans med sina vänner gå ut på kvällen för att fira studenternas dag. Först ville han dock gå i mässan. Som praktiserande katolik deltog han regelbundet i mässan i församlingskyrkan i den stadsdel där han bodde. När han kom dit mötte han en präst han aldrig sett tidigare. Denne hade en ovanlig andlig utstrålning, och den unge Jorge bestämde sig för att bikta sig för prästen. Han insåg snart, till sin överraskning, att detta var mer än en ordinär bikt; det var en bikt som väckte hans tro till liv. En kallelse vaknade i det ögonblicket inom honom, så påtaglig att han bestämde sig för att inte gå till tågstationen där han skulle möta sina vänner utan istället bege sig hem. Han bar nu på en fast övertygelse om sin kallelse. Han ville – och *måste* – bli präst.

När han ett halvt sekel senare berättar om denna upplevelse säger han: "Något märkligt hände mig under denna bikt. Jag vet inte vad det var, men det förändrade mitt liv. Det var så överraskande, så oväntat, som om det var något som väntade på mig vid just detta ögonblick." Utifrån sin egen kallelseupplevelse beskriver Bergoglio vad han menar vara utmärkande för en genuin andlig erfarenhet: "Förvåningen över att möta någon som hela tiden väntat på dig. Du söker Gud, men han är den som först söker dig. Du vill finna honom, men han är den som finner dig." Han framhåller samtidigt att det inte bara var det oväntade i händelsen som gjorde honom medveten om kallelsen, utan lika mycket den ömhet med vilken Gud uppenbarade sig för honom. "Denna erfarenhet har varit en källa till kraft och inspiration till vilken jag återvänt under hela mitt liv som präst."

Även om Bergoglio nu var övertygad om sin kallelse påbörjade han inte omgående förberedelser för prästtjänst. Han fortsatte den utbildning till kemist som han inlett, och berättade inte för någon om sin upplevelse. "Man skulle kunna säga att Gud lämnade dörren öppen för mig under några år", kommenterar han. Han hade även andra intressen, inte minst politiska, men under de följande åren mognade kallelsen och han började tillbringa tid i avskildhet. Bergoglio beskriver det som en "passiv avskildhet", en sådan man avsätter tid för utan särskild anledning eller för att man står inför livsavgörande beslut. Denna tid lärde honom att göra avskildheten och stillheten till en naturlig del av sitt liv. Först vid 21 års ålder fattade han beslutet att söka sig till prästseminariet där han så småningom bestämde sig för att bli jesuit.

Jorge Bergoglios berättelse om sin kallelse väcker frågan om vad som är vårt eget beslut när vi väljer livsriktning och vad som är Guds initiativ. Han har själv tänkt åtskilligt kring detta, och beskriver det som att Gud alltid är *Primerea*, "den förste". Som när Gud kallar Jeremia och låter honom se ett mandelträd – det första trädet att slå ut i blom på våren. Det är alltid Gud som först kommer till oss med sin kallelse, vare sig vi medvetet söker den eller är omedvetna om den, menar han. "Jag greps tidigt av en text i tidegården som beskriver hur Jesus såg på Matteus med en blick av "medkänsla och utkorelse" – *miserande atque eligendo*. "Det var precis så jag upplevde att Gud såg på mig under den där bikten. Och det är så han vill att jag skall se på andra: med djup medkänsla, som om han valt dem åt sig. Ingen får exkluderas, alla är utvalda till att älskas av Gud."

Bergoglio, som nu alltså är påven Franciskus, beskriver detta som hörnstenen i sin andliga erfarenhet: att av medkänsla tjäna människor och inbjuda dem till att bli älskade. Om en

andlig erfarenhet inte har ett inslag av förundran och överraskning som överväldigar oss med ömhet, blir den kylig och vi kommer inte att låta den äga oss helt. Samtidigt är han medveten om hur svårt det är i dag att bevara en andlig erfarenhet och leva i den, inte minst på grund av vår "splittrade livsrytm, alla snabba förändringar och bristen på långsiktighet". Just därför, framhåller han, är *oaser* viktiga för det andliga livet. Han citerar några ord av en av sina favoritförfattare, Ricard Guiraldes, som gjort intryck på honom. Denne beskriver sitt liv med *vattnet* som metafor: "När han var pojke var han en liten, livlig bäck bland småstenarna; som en mogen man var han en stormig flod; som en åldrad man var han en fridfull oas."

*

På frågan hur man skapar dessa oaser, och själv blir en oas, lyfter Bergoglio fram retreaterna. Han kallar dem "artificiellt skapade oaser" där bönen skänker dagen dess rytm. "Men kom ihåg", tillägger han: "Vad som är artificiellt med en retreat är skapandet av utrymme, inte själva retreaten som sådan. En typ av retreat där du lyssnar till kassetter om det andliga livet med syftet att du skall gensvara på detta, kommer inte att fungera. Det får inte själen att mjukna. Mötet med Gud är ett inre genombrott. Jag behöver placera mig i Guds närvaro och, med hjälp av hans Ord, närma mig de avsikter han har för mig. Hemligheten bakom allt detta är bön."

Hur vill då den nye biskopen av Rom beskriva bönen? Ett avsnitt från boken *Pope Francis – His Life in His own Words*, skriven av ett par argentinska journalister som för några år sedan mötte Jorge Bergoglio i en serie personliga intervjuer, sammanfattar hans syn på bön:

"Bön bör, som jag ser det, framför allt vara en erfarenhet av att släppa taget. En överlåtelse, där vi med hela vår varelse träder in i Guds närvaro. Det är där dialogen uppstår, lyssnandet, förvandlingen. Se på Gud, men låt dig framför allt betraktas av honom. Ibland öppnar sig bönen värld för mig när jag ber rosenkransen eller Psaltaren. Eller när jag i glädje firar eukaristin. Men de ögonblick när jag allra tydligast förnimmer Guds närvaro är när jag, om det så är för kortare eller längre tid, är i bön inför tabernaklet.² Ibland tillåter jag mig själv att falla i sömn när jag sitter och betraktar det. Jag känner det som om jag är i någon annans händer, som om Gud tar mig vid handen. Jag tror vi måste närma oss Herren som den outgrundlige Andre. Herren är allt, men han respekterar alltid vår frihet."

När man lyssnar till Jorge Bergoglio, slås man av hur han hela tiden bottnar i en avgörande erfarenhet: *upplevelsen av att alltid vara älskad av Gud*. På frågan hur han rannsakar sig själv och sin tjänst inför Gud, är han inte rädd för att blotta sin svaghet. "Ingen skall tro något annat än att jag är en syndare som fått privilegiet att vara älskad av Gud." Redan som mycket ung präst fick han ledaruppdrag och tvingades lära sig genom sina misstag. "Tro mig, jag gjorde hundratals misstag. Misstag och synder, som jag fått be om förlåtelse för." Men, tillägger han med eftertryck: "under allt har jag varit älskad av Gud. Han reste mig upp när jag föll längs vägen. Han hjälpte mig att färdas genom de svåra tiderna i mitt liv, och att dra lärdom av dessa. Ibland fattar jag fel beslut när jag konfronteras med ett problem. Jag uppträder felaktigt, och måste gå tillbaka och be om ursäkt. Allt sådant är välgörande för mig, det hjälper mig att ha förståelse för andras misstag."

På tal om kallelse: vi var några från Ekumeniska Kommuniteten som i lördags hade förmånen att vara med när en vän till oss, Rebecka Sörensson, gav sina eviga löften i karmelitklostret i Glumslöv. *Mottag mig, Herre, efter ditt ord och jag skall leva och låt inte min förhoppning komma på skam*, hörde vi syster Rebecka säga i den gripande liturgin. Rebecka, som växt upp i missionsförsamlingen på Hönö, tillhörde husfolket på Bjärka-Säby 2003. Vi lärde känna henne

² Benämning på det skåp i katolska kyrkor där det invigda brödet från eukaristin förvaras .

som en bedjande människa och var inte förvånade när en klosterkallelse började framträda. Hon sökte sig så småningom till Karmel och har nu alltså efter sju år som novis tagit det radikala steget att viga sig åt Kristus i ett liv som innebär strikt klausur. Bönen är den stora livskallelsen för en karmelitinna. *Ja. Jag vill* svarade syster Rebecka i den högtidliga löftesavläggelsen när hon bland annat mötte frågan: *Vill du i den helige Andes kraft offervilligt utge hela ditt liv i tjänst för Guds folk?* Rebecka – som tagit sig namnet Rebecka av Eukaristin – sände sin hälsning till er alla. Låt oss komma ihåg henne i våra förböner, att hon alltid förblir i Guds glädje.

*

Vi är många som delar glädjen med våra systrar och bröder inom den katolska kyrkan – några av dem finns också i vår kommunitet – över påven Franciskus. Bland dem som uttryckt stor tacksamhet för honom är kommuniteten i Monastero di Bose. Just nu går våra tankar till dem på ett särskilt sätt; den 25 juni insomnade broder Eduardo efter en tids sjukdom. Han tillhörde den första gruppen som avlade eviga löften tillsammans med broder Enzo. Det är första gången i denna kommunitets historia som man fått ta avsked av någon av sina egna som lämnat denna världen för att gå till Fadern. Begravningsmässan hölls onsdagen den 26 juni, och den grupp från vår kommunitet som förra veckan besökte Bose under Stig Petrones ledning, hade då förmånen att på plats uttrycka vårt deltagande.

När sommaren nu går in i sitt mest intensiva skede är det många av er som tar en välförtjänt och behövlig semester. Låt oss aldrig glömma: vilan kan för oss bli en särskild nåd, en tid när Gud öppnar sina förrådshus för oss utan vår egen ansträngning.

Med varma sommarhälsningar,

